

De rol van psychosociale vaardigheden in de relatie tussen strategiegebruik en sociale dominantie.

Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Masterthesis

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Masterprogramma Orthopedagogiek

Door: Nikée Wolters (4255151)

Begeleider: Dr. M. M. Vermande

Tweede beoordelaar: Dr. K. L. Buist

Datum: 16 juni 2015

Aantal woorden: 4.132

Voorwoord

Deze masterthesis is geschreven ter afronding van de masteropleiding Orthopedagogiek aan Universiteit Utrecht. Tijdens mijn stage, binnen het voortgezet speciaal onderwijs, ben ik veelvuldig in aanraking gekomen met jongeren waarbij groepsdruk een belangrijke rol speelde. Regelmatig ontstonden er conflicten tussen jongeren omdat ze het oneens waren over hun positie binnen de groep. Iedere jongere probeert op een andere manier een sociaal dominante positie te verwerven binnen een groep. De ene jongere doet dit door agressie te gebruiken en anderen te manipuleren, een andere jongere trekt zich juist terug en wacht af. Het is belangrijk dat er onderzoek gedaan wordt naar de verschillende strategieën die kinderen toepassen en de vaardigheden die hierbij een belangrijke rol spelen. Huidig onderzoek levert hier een bijdrage aan. Dit kan bijdragen aan de deskundigheid van orthopedagogen, pedagogen, leerkrachten of andere professionals om beter om te gaan met en aan te sluiten bij de wil van jongeren om een dominante positie te verwerven binnen een groep en de strategieën die zij daarbij gebruiken.

Dit onderzoek heeft mij meer inzicht gegeven in de concepten die een rol spelen bij het verkrijgen van sociale dominantie. Ik ben nu beter in staat om deze informatie te koppelen aan praktijkvoorbeelden op stage. Daarnaast heeft dit onderzoek een bijdrage geleverd aan het ontwikkelen van mijn wetenschappelijke onderzoeksvaardigheden. Mijn dank gaat uit naar mijn begeleidster bij dit onderzoek, Marjolijn Vermande, die mij door middel van kritische vragen en uitgebreide feedback steeds een stapje verder geholpen heeft.

Samenvatting

Volgens de *Resource Control Theory* (Hawley, 1999) kan dominantie (*resource control*) zowel door coërcieve als prosociale strategieën verkregen worden. Psychosociale vaardigheden zouden hierbij een rol spelen, maar welke vaardigheden en op welke manier is nog onduidelijk. Om te onderzoeken of de relatie tussen coërcief en/of sociaal strategiegebruik enerzijds en *resource control* anderzijds wordt gemodereerd door intrapersoonlijke en sociaal-manipulatieve vaardigheden zijn data verzameld via zelfrapportages en *peerratings* bij leerlingen ($N = 161$) in zeven brugklassen van scholen verspreid over Nederland. Hieruit is gebleken dat intrapersoonlijke vaardigheden een remmend effect hebben op het verkrijgen van *resource control*, met name op het gebruik van coërcieve strategieën. Sociale manipulatie daarentegen versterkt het effect op het verkrijgen van *resource control* en het gebruik van coërcieve strategieën. Dit impliceert dat er wel degelijk psychosociale vaardigheden zijn die een rol spelen bij het verkrijgen van *resource control* maar niet al deze vaardigheden versterken het effect.

Kernwoorden: *resource control*, coërcief strategiegebruik, sociaal strategiegebruik, intrapersoonlijke vaardigheden, sociale manipulatie

Abstract

According to the Resource Control Theory (Hawley, 1999) social dominance (*resource control*) can be acquired both by coercive as prosocial strategies. Psychosocial skills could be important, but it is not clear which skills and in which way. The aim of this study was to determine if the relationship between coercive and/or prosocial strategies and resource control was moderated by using psychosocial skills, such as intrapersonal skills and social manipulation. To examine this, data has been collected via peer ratings and self-reports by students ($N = 161$) in seven first year classes of secondary schools across the Netherlands. This research has been shown that intrapersonal skills have an inhibiting effect on resource control, especially on the appliance of coercive strategies. Social manipulation, on the other hand, has a strengthening effect on resource control and the use of coercive strategies. This implies that psychosocial skills actually can play a role obtaining resource control, but not all of these skills strengthen this effect.

Keywords: resource control, coercive strategies, prosocial strategies, intrapersonal skills, social manipulation

De rol van psychosociale vaardigheden in de relatie tussen strategiegebruik en sociale dominantie

In het verleden werden agressie en pro sociaal gedrag gezien als twee verschillende kenmerken die losstonden van elkaar (Hawley, Little, & Rodkin, 2007; Hawley, 2003). Agressie werd gezien als sociaal incompetent gedrag waarmee sociale dominantie verkregen kon worden (Archer, 2001; Dodge, Coie, & Lynam, 2006; Roseth, Pellegrini, Bohn, Ryzin, & Vance, 2007). De afgelopen jaren hebben verschillende onderzoekers aangegeven dat agressie en pro sociaal gedrag samen kunnen voorkomen en dat ook pro sociaal gedrag kan bijdragen aan dominantie en status (Hawley, 2003; Pellegrini, 2008; Pellegrini et al., 2007; Pellegrini et al., 2011; Roseth et al., 2007). Volgens deze onderzoekers zou de combinatie van agressie en pro sociaal gedrag zelfs het meest effectief zijn (Hawley, 2003; Pellegrini et al., 2007).

Hoewel agressieve jongeren vaak worden afgewezen door leeftijdsgenoten (Coie & Dodge, 1998) hoeven dominante jongeren niet buitengesloten te worden door hun omgeving als zij ook gebruik maken van coöperatief en pro sociaal gedrag (Hawley, 2003; Pellegrini & Bartini, 2001). Zulke jongeren gebruiken agressie dus op effectieve wijze: ze weten wanneer ze deze agressie wel en wanneer ze deze agressie niet toe moeten passen om hun doelen te bereiken (Pellegrini, Long, Roseth, Bohn, & Van Ryzin, 2007). Bovendien blijkt dat agressieve jongeren die ook pro sociaal gedrag vertonen niet minder geliefd zijn dan niet-agressieve jongeren (Bagwell, Coie, Terry, & Lochman, 2000). Dominante jongeren die beide typen gedragingen laten zien, worden door anderen vaak sociaal aantrekkelijk gevonden (Hawley, 2007) en behoren tot de populaire kinderen van de klas (Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, & Van der Meulen, 2011). Volgens Pellegrini, Roseth, Van Ryzin en Solberg (2011) is populariteit een vorm van sociale dominantie. Uit onderzoek van LaFontana en Cillessen (2002) blijkt dat populaire kinderen een balans gevonden hebben in het toepassen van zowel pro sociaal als agressief gedrag. Niet populaire kinderen daarentegen, beschikken niet over deze sociale vaardigheden om een hoge sociale status te bereiken (Cillessen & Rose, 2005; LaFontana & Cillessen, 2002). Dit alles suggereert dat zulke jongeren over sociale vaardigheden beschikken (Hawley, 2007).

Tot op heden heeft er nog geen direct onderzoek plaatsgevonden naar de rol van psychosociale vaardigheden in het verband tussen agressief en pro sociaal gedrag en sociale dominantie. Wel blijkt uit verschillende onderzoeken dat zowel agressieve als pro sociale strategieën toegepast moeten worden om de meeste sociale dominantie te verkrijgen

(Pellegrini et al., 2007; Pellegrini et al., 2011). In het huidige onderzoek werd onderzocht of agressie en sociaal gedrag betere voorspellers van sociale dominantie zijn wanneer brugklassers over psychosociale vaardigheden beschikken. Daarbij werd de *Resource Control Theory* (RCT) als uitgangspunt genomen. Er is in huidig onderzoek gekozen voor brugklassen omdat het verkrijgen van sociale dominantie belangrijk is voor deze doelgroep. De reden hiervoor is dat brugklassers naar een nieuwe school gaan, in een nieuwe klas komen en nieuwe mensen leren kennen.

Resource Control Theory

Volgens de invloedrijke RCT (Hawley, 1999) kan een dominante positie binnen een groep een bijdrage leveren aan de beschikbaarheid van bronnen ('*resources*') voor deze persoon. Deze bronnen kunnen materieel (zoals speelgoed en voedsel) of sociaal (zoals vriendschap) zijn (Hawley, 1999; Hawley, Little, & Card, 2007). Sociale groepen geven leden toegang tot de *resources* die individuen alleen niet kunnen bemachtigen. Lid zijn van een groep heeft dus voordelen maar groepsleden moeten onderling ook concurreren om toegang te krijgen tot *resources*. De mate waarin leden van een groep verschillen in hun vermogens om *resources* te verkrijgen, leidt tot sociale dominantie (Hawley, 1999). In de RCT wordt sociale dominantie dus uitgedrukt in termen van *resource control*.

Volgens de theorie van Hawley worden er twee verschillende *resource control* strategieën gebruikt om *resource control* te verkrijgen: prosociale strategieën en coërcieve strategieën. Prosociale strategieën zijn voornamelijk ruil-strategieën, zoals het ruilen van spullen en het beloven van vriendschap om *resources* te verkrijgen. Coërcieve strategieën zijn directe, dwingende strategieën zoals eisen en dreigen. Kinderen kunnen variëren in de mate waarin ze coërcieve en prosociale strategieën toepassen. De combinatie van veel coërcief en sociaal strategiegebruik levert de meeste *resource control* op (Hawley, 2007). Jongeren die zowel coërcieve als prosociale strategieën toepassen, worden bistrategen genoemd (Olthof et al., 2011). Het flexibel en tactisch toepassen van coërcieve en prosociale strategieën vereist waarschijnlijk sociale vaardigheden (Hawley, 2007). Welke vaardigheden hierbij een rol spelen en op welke manier is nog onduidelijk.

Psychosociale Vaardigheden

Psychosociale vaardigheden zijn vaardigheden die noodzakelijk zijn om persoonlijk, sociaal en adequaat te kunnen functioneren (Fine, Trentacosta, Izard, Mostov, & Campbell, 2004). Psychosociale vaardigheden kunnen onderverdeeld worden in intrapersonlijke

vaardigheden (zelfsturing en zelfbewustzijn) en interpersoonlijke vaardigheden (relationele en affectieve vaardigheden) (Fine et al., 2004; Van der Ploeg & Scholte, 2013). Welk type vaardigheden belangrijk zijn voor het verkrijgen van *resource control* is onbekend.

In het huidige onderzoek werd aandacht besteed aan intrapersoonlijke vaardigheden¹. Deze zijn gericht op het kunnen ontwikkelen van de eigen capaciteiten en het juist kunnen inschatten van de eigen mogelijkheden en beperkingen. Door onderzoekers worden verschillende typen vaardigheden onder intrapersoonlijke vaardigheden geschaard. Volgens Van der Ploeg en Scholte (2013) en Romer, Ravitch, Tom, Merrell en Wesley (2011) zijn zelfsturing (self-regulation) en zelfbewustzijn (responsibility) van belang. Zelfsturing heeft invloed op het vermogen om richting te geven aan en controle te houden over het eigen leven. Hierdoor zijn jeugdigen in staat om te focussen op doelen (bijvoorbeeld het zinvol besteden van vrije tijd) en leren jeugdigen hun leven op een gelijkmatige en evenwichtige manier vorm te geven (zelf structuur en regelmaat aanbrengen, goed met geld omgaan enzovoort) (Van der Ploeg & Scholte, 2013). Zelfbewustzijn is van belang bij het ontwikkelen van een adequaat en stabiel zelfbeeld zodat het kind kan inschatten hoe anderen over hem/haar denken en het op een goede manier op anderen kan reageren. Zelfbewuste jongeren zijn rustig en gelijkmatig in de omgang met anderen. Ze denken na voordat ze iets doen (Van der Ploeg & Scholte, 2013; Romer et al., 2011).

Er zijn indicaties dat intrapersoonlijke vaardigheden van belang zijn voor het verkrijgen van dominantie. Echter, hier is weinig onderzoek naar gedaan. Zelfcontrole is belangrijk bij het meedoen in de groep en geaccepteerd worden door een groep (Wargo Aikens & Litwack, 2011). Zelfcontrole is vergelijkbaar met de bovengenoemde term ‘zelfsturing’. Daarnaast spelen intrapersoonlijke vaardigheden een rol bij het focussen op doelen. Het verkrijgen van sociale dominantie wordt gezien als een doel (Pellegrini et al., 2007). Wanneer een kind voldoende in staat is om te focussen op doelen, zal het beter in staat zijn om de strategieën toe te passen waarmee deze doelen behaald worden (Pellegrini et al., 2007). Uit het overzichtshoofdstuk van Wargo Aikens en Litwack (2011) blijkt dat jongeren met een hoger zelfbeeld en zelfconcept, dat vergelijkbaar is met de bovengenoemde term ‘zelfbewustzijn’, meer geaccepteerd worden. Tenslotte is het, om prosociaal en/of coërcief strategiegebruik efficiënt toe te passen, noodzakelijk dat de jongere kennis heeft van zijn eigen emoties (en de emoties van anderen) (Wargo Aikens & Litwack, 2011).

¹ De Interpersoonlijke vaardigheden zijn in de thesis van Alexandra Pietrosanti onderzocht

Op basis van het bovenstaande werd (voorzichtig) verwacht dat intrapersoonlijke vaardigheden de relatie tussen het toepassen van *resource control* strategieën en *resource control* versterken.

Sociale Manipulatie

Een ander kenmerk, dat niet goed onder intrapersoonlijke of interpersoonlijke vaardigheden is te scharen, is sociale manipulatie. In de opvatting over sociale vaardigheden van Riggio uit de jaren tachtig werden niet alleen *prosociale* vaardigheden onderscheiden, maar ook een vaardigheid die niet zo sociaal is: sociale manipulatie (Riggio 1986). Sociale manipulatie kan ook relevant zijn bij het verkrijgen van *resource control* omdat sociale manipulatie ingezet wordt om doelen te bereiken (Wargo Aikens & Litwack, 2011). Personen die een hoge mate van sociale manipulatie bezitten, denken dat het in sociale situaties acceptabel is om anderen te manipuleren (Riggio 1986). Ze zijn bereid en in staat om sociale interacties te beïnvloeden. Sociale manipulatie is echter niet alleen maar negatief; het komt regelmatig voor dat personen met een hoge mate van sociale manipulatie zelf de verantwoordelijkheid nemen om anderen te helpen (Riggio, 1986). Uit het overzichtshoofdstuk van Wargo Aikens en Litwack (2011) blijkt dat sociale manipulatie een manier is om voordeel te behalen uit een situatie. Deze manipulatie wordt voornamelijk gebruikt wanneer kinderen agressie toepassen als strategie om doelen te bereiken. Om deze reden werd verwacht dat sociale manipulatie de relatie tussen coërcieve strategieën en *resource control* versterkt (Wargo Aikens & Litwack, 2011). Dit geldt niet voor de relatie tussen *prosociale* strategieën en *resource control*.

Huidig Onderzoek

Welke psychosociale vaardigheden een rol spelen bij *resource control* en op welke manier is nog onduidelijk. In dit onderzoek werd nagegaan of intrapersoonlijke vaardigheden en sociale manipulatie de relatie tussen de *resource control* strategieën en *resource control* versterken. Om de hypothesen te toetsen, is er gebruik gemaakt van *peerratings* en zelfrapportages die afgenomen zijn bij zeven brugklassen.

Methode

Participanten

In het huidige onderzoek werd gebruik gemaakt van eerder verzamelde data (2014) in een pilot studie binnen het zwaartekrachtprogramma *Dynamics of Youth* van de Universiteit Utrecht. Middels een selecte steekproef zijn data verzameld bij 7 brugklassen afkomstig van

middelbare scholen verspreid over Nederland. De scholen zijn benaderd door studenten van de opleiding Pedagogische Wetenschappen van Universiteit Utrecht. De 7 brugklassen bestonden uit 2 VMBO klassen, 1 HAVO klas, 1 HAVO/VWO klas en 3 Gymnasium klassen. In deze klassen zaten in totaal 172 leerlingen, waarvan er 161 (94%) meededen aan het onderzoek. De leerlingen die niet meegedaan hebben aan het onderzoek, waren tijdens het onderzoek afwezig door bijvoorbeeld ziekte. Voorafgaand aan het onderzoek zijn er informatiebrieven naar de ouders van de brugklassers gestuurd. In deze brief werden de onderzoeksdoelen en procedures beschreven. Wanneer ouders niet wilden dat hun kind mee zou doen aan het onderzoek, moesten zij reageren op de brief. Geen reactie betekende deelname van het kind aan het onderzoek. Daarnaast hebben de kinderen zelf de keuze gekregen om wel of niet mee te doen aan het onderzoek.

Meetinstrumenten

Olthof et al. (2011) gebruikten in hun onderzoek *peer* nominaties om *resource control* en coërcief en prosociaal strategiegebruik te meten. In huidig onderzoek werd gebruik gemaakt van *peerratings* omdat deze beter aansloten bij het doel van het *Dynamics of Youth* project.

Resource control. *Resource control* werd gemeten via *peerratings*. De *peerratings* bestaan uit negen items, waarvan zes items van Olthof et al. (2011) en drie extra items gebaseerd op literatuur over de RCT en macht. Een voorbeelditem is ‘welke kinderen in jouw klas hebben de leukste spullen en de beste plaatsen als er iets te doen is in de klas?’. De drie extra items hebben betrekking op het bedenken van dingen die anderen leuk vinden en waar anderen aan mee willen doen, het overtuigen van anderen en het omgaan met populaire klasgenoten. Voor elk item beoordeelden leerlingen iedere klasgenoot op een drie puntsschaal die varieert van 1 = *nooit* tot 3 = *vaak*. De score op *resource control* is het totaal van de ontvangen ratings op de items gedeeld door het aantal nominatoren (minus 1: het kind zelf), dat wil zeggen: de gemiddelde ontvangen rating. De Cronbachs alfa is .91.

Prosociaal strategiegebruik. Prosociaal strategiegebruik werd, net als *resource control*, gemeten via *peerratings*. De mate van prosociaal strategiegebruik werd gemeten aan de hand van acht items. Deze items bestaan uit de vijf items van Olthof et al. (2011) aangevuld met drie extra items geformuleerd op basis van de literatuur over de RCT. Een voorbeelditem is ‘welke kinderen in jouw klas beloven anderen uit te nodigen om te krijgen wat ze willen?’. De drie extra items hebben betrekking op het overhalen van anderen door hen

te enthousiasmeren, uitleg te geven en adviezen of suggesties te geven. De score op prosociaal strategiegebruik is de gemiddelde ontvangen rating. De Cronbachs alfa is .87.

Coërcief strategiegebruik. Dit concept werd eveneens gemeten via *peerratings*. De mate van coërcief strategiegebruik werd gemeten aan de hand van de zes items van Olthof et al. (2011). Een voorbeelditem is ‘welke kinderen in jouw klas proberen te krijgen wat ze willen door anderen te dwingen?’. De score op coërcief strategiegebruik is de gemiddelde ontvangen rating. De Cronbachs alfa is .91.

Psychosociale vaardigheden. De psychosociale vaardigheden van de brugklassers zijn gemeten met de Vragenlijst Psychosociale Vaardigheden ([VPV], Van der Ploeg & Scholte, 2013). De VPV is een vragenlijst voor kinderen van negen tot achttien jaar. De vragenlijst bestaat uit 36 stellingen die gericht zijn op de interpersoonlijke- en intrapersoonlijke vaardigheden (Van der Ploeg & Scholte, 2013). In het huidig onderzoek worden zelfrapportages van kinderen over intrapersoonlijke vaardigheden gebruikt². Deze vaardigheden zijn gericht op het kunnen ontwikkelen van de eigen capaciteiten en het juist kunnen inschatten van de eigen mogelijkheden en beperkingen. De schaal ‘intrapersoonlijke vaardigheden’ bestaat uit achttien items, waarvan negen items gericht zijn op zelfsturing (heeft betrekking op het richting geven aan en controle houden over het eigen leven) en negen items gericht zijn op zelfbewustzijn (is van belang bij het ontwikkelen van een adequaat en stabiel zelfbeeld) (Van der Ploeg & Scholte, 2013). Items zijn gescoord op een vijf puntsschaal die varieerde van 1 = *helemaal niet mee eens* tot 5 = *helemaal mee eens*. De score op intrapersoonlijke vaardigheden was de somscore op de betreffende items. De Cronbach’s alfa is .87.

Sociale manipulatie. Sociale manipulatie van de brugklassers werd gemeten met drie items uit de schaal Sociale Manipulatie van Riggio (1986). Er is voor gekozen om item een (het lukt mij niet altijd om de waarheid te spreken) niet mee te nemen in huidig onderzoek omdat dit item leidde tot een lagere betrouwbaarheid van de schaal. De twee items die in huidig onderzoek gebruikt werden, zijn ‘soms heb ik het gevoel dat ik me niet hoeft te houden aan de regels en afspraken die voor andere mensen gelden’ en ‘als het echt moet, kan ik andere mensen ‘gebruiken’ om mijn zin te krijgen’. Items zijn gescoord op een vijf puntsschaal die varieerde van 1 = *helemaal niet waar voor mij* tot 5 = *helemaal waar voor*

² De Interpersoonlijke vaardigheden worden in de thesis van Alexandra Pietrosanti onderzocht

mij. De score op sociale manipulatie was de somscore op de betreffende items. De Cronbach's alfa is .60; $r = .44$.

Procedure

In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van een online vragenlijst (gemaakt in LimeSurvey; <https://www.limesurvey.org/en/>) die *peerratings*, *peer* nominaties en zelfrapportages betrof. De vragenlijst is klassikaal afgenomen door studenten (zie participanten) die te werk gingen volgens een onderzoeksprotocol. Voordat de vragenlijst werd afgenomen, is door de studenten uitgelegd wat de vragenlijst inhield en is er verdere toelichting gegeven. De brugklassers waren niet bekend met de studenten en het afnemen van de vragenlijsten duurde ongeveer anderhalf lesuur. Bij de *peerratings* werden de namen van klasgenoten voor elk item in willekeurige volgorde gezet. Het kind kon niet zichzelf raten.

Resultaten

Om te onderzoeken of de relatie tussen coërcief en/of prosociaal strategiegebruik enerzijds en *resource control* anderzijds wordt gemodereerd door de mate van intrapersonlijke vaardigheden en/of sociale manipulatie, worden er twee hiërarchische regressieanalyses uitgevoerd. Voorafgaand is een correlatie analyse uitgevoerd om de richting en samenhang tussen de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabelen te onderzoeken. Deze correlaties zijn weergegeven in Tabel 1. Hieruit is af te lezen dat prosociaal strategiegebruik de hoogste positieve correlatie heeft met *resource control*. Daarnaast blijkt uit de tabel dat er tussen intrapersonlijke vaardigheden en *resource control* een negatieve correlatie bestaat. Sociale manipulatie heeft vrijwel geen lineaire samenhang met coërcief strategiegebruik en prosociaal strategiegebruik. Tenslotte hebben intrapersonlijke vaardigheden vrijwel geen lineaire samenhang met prosociaal strategiegebruik.

Tabel 1.

Pearsons Correlatiecoëfficiënten tussen de Variabelen.

	1	2	3	4	5
1. <i>Resource control</i>	-				
2. Coërcief strategiegebruik	.63*	-			
3. Prosociaal strategiegebruik	.68*	.78*	-		
4. Intrapersoonlijke vaardigheden	-.23*	-.21*	-.11	-	
5. Sociale manipulatie	.21*	.07	.04	-.53*	-

* $p < .01$.

Voorafgaand aan de regressieanalyse zijn de assumpties gecontroleerd. Om het interactie effect te kunnen onderzoeken en multicollineariteit te vermijden, zijn de scores van de predictoren gestandaardiseerd. Er is een hiërarchische regressie analyse uitgevoerd voor zowel intrapersoonlijke vaardigheden als sociale manipulatie.

Intrapersoonlijke Vaardigheden

In de eerste stap zijn de onafhankelijke variabelen prosociaal en coërcief strategiegebruik toegevoegd. In stap twee is de onafhankelijke variabele intrapersoonlijke vaardigheden toegevoegd. Tenslotte is in stap drie de interactie tussen intrapersoonlijke vaardigheden en coërcief strategiegebruik en de interactie tussen intrapersoonlijke vaardigheden en prosociaal strategiegebruik onderzocht. De resultaten zijn weergegeven in Tabel 2.

Uit de resultaten blijkt dat brugklassers significant meer *resource control* hebben wanneer zij meer gebruik maken van coërcieve strategieën ($p = .000$) en/of prosociale strategieën ($p = .007$). Stap een verklaart 49% van de variantie in *resource control*. De resultaten in stap twee laten zien dat intrapersoonlijke vaardigheden een significante negatieve voorspeller zijn van *resource control* ($p = .020$). Stap twee verklaart 2% additionele variantie in *resource control*. Hieruit kan geconcludeerd worden dat intrapersoonlijke vaardigheden een remmend effect hebben op het verkrijgen van *resource control*. Tenslotte blijkt uit stap drie dat er sprake is van een significant interactie effect tussen coërcief strategiegebruik en intrapersoonlijke vaardigheden ($\beta = -.15$; $p = .046$). Deze interactie verklaart 1% additionele variantie in *resource control*. Dit interactie effect is niet significant voor prosociaal

strategiegebruik. Er kan geconcludeerd worden dat intrapersoonlijke vaardigheden een remmend effect hebben op het gebruik van coërcieve strategieën om *resource control* te verkrijgen.

Sociale Manipulatie

In de eerste stap zijn de onafhankelijke variabelen prosociaal en coërcief strategiegebruik toegevoegd. In stap twee is de onafhankelijke variabele sociale manipulatie toegevoegd. Tenslotte is in stap drie de interactie tussen sociale manipulatie en coërcief strategiegebruik en de interactie tussen sociale manipulatie en prosociaal strategiegebruik onderzocht. De resultaten zijn weergegeven in Tabel 2.

Zoals hierboven al is beschreven, blijkt dat brugklassers significant meer *resource control* hebben wanneer zij meer gebruik maken van coërcieve strategieën ($p = .000$) en/of prosociale strategieën ($p = .007$). Stap een verklaart 49% van de variantie in *resource control*. De resultaten in stap twee laten zien dat sociale manipulatie een significante positieve voorspeller is van *resource control* ($p = .002$). Stap twee verklaart 3% additionele variantie in *resource control* ($p = .002$). Het toepassen van sociale manipulatie werkt dus versterkend op het verkrijgen van *resource control*. Tenslotte blijkt uit stap drie dat er sprake is van een significant interactie effect tussen coërcief strategiegebruik en sociale manipulatie ($\beta = .21$; $p = .01$). Deze interactie verklaart 3% additionele variantie in *resource control* ($p = .017$). Dit interactie effect is niet significant voor prosociaal strategiegebruik. Hieruit kan geconcludeerd worden dat sociale manipulatie een versterkend effect heeft op het gebruik van coërcieve strategieën om *resource control* te verkrijgen.

Tabel 2.

Hiërarchische Regressieanalyse van Coërcief Strategiegebruik, Prosociaal Strategiegebruik, Intrapersoonlijke Vaardigheden en Sociale Manipulatie op Resource Control.

	<i>Resource control</i>			
	Intrapersoonlijk		Sociale manipulatie	
	ΔR^2	β	ΔR^2	B
Stap 1	.49**		.49**	
Coërcief		.25**		.25**
Prosociaal		.49**		.49**
Stap 2	.02*		.03**	
Intrapersoonlijk		-.14*		
Sociale Manipulatie				.18**
Stap 3	.01		.03*	
Coërcief \times Intrapersoonlijk		-.15*		
Prosociaal \times Intrapersoonlijk		.08		
Coërcief \times Sociale Manipulatie				.21**
Prosociaal \times Sociale Manipulatie				-.09

* $p < .05$. ** $p < .01$.

Discussie

Volgens de RCT (Hawley, 1999) kan dominantie (*resource control*) zowel door coërcieve als prosociale strategieën verkregen worden. Psychosociale vaardigheden zouden hierbij een rol spelen, maar welke vaardigheden en op welke manier is nog onduidelijk. In het huidige onderzoek is er gekeken in hoeverre de relatie tussen coërcief en/of sociaal strategiegebruik enerzijds en *resource control* anderzijds wordt gemodereerd door intrapersoonlijke en sociaal-manipulatieve vaardigheden.

De hypothese dat sociale manipulatie de relatie tussen coërcieve strategieën en *resource control* versterkt, wordt aangenomen. Zoals verwacht is dit interactie effect niet gevonden voor prosociale strategieën. De hypothese dat de intrapersoonlijke vaardigheden de relatie tussen het toepassen van *resource control* strategieën en *resource control* versterken, wordt daarentegen verworpen: intrapersoonlijke vaardigheden hebben juist een remmend effect op het verkrijgen van *resource control*.

De bevinding dat het toepassen van sociale manipulatie versterkend werkt op het verkrijgen van *resource control* is in lijn met eerder onderzoek, waaruit bleek dat sociale manipulatie een manier is om voordeel te behalen uit een situatie en dat sociale manipulatie voornamelijk gebruikt wordt wanneer kinderen agressie (oftewel coërcief strategiegebruik) toepassen als strategie om doelen te bereiken (Wargo Aikens & Litwack, 2011).

Naar aanleiding van de literatuur over intrapersonlijke vaardigheden werd verwacht dat deze vaardigheden de relatie tussen het toepassen van *resource control* strategieën en *resource control* versterken (Wargo Aikens & Litwack, 2011). Uit huidig onderzoek is gebleken dat intrapersonlijke vaardigheden deze relatie niet versterken, maar juist remmen. Een hoge mate van intrapersonlijke vaardigheden, met name een goed ontwikkeld zelfbewustzijn, leidt tot minder agressie (Van der Ploeg & Scholte, 2013). Dit zou mogelijk een verklaring kunnen zijn voor het negatieve interactie effect tussen intrapersonlijke vaardigheden en coërcieve strategieën en het remmende effect dat intrapersonlijke vaardigheden hebben op het verkrijgen van *resource control*. Daarnaast is in dit onderzoek geen interactie effect gevonden tussen intrapersonlijke vaardigheden en prosociaal strategiegebruik. Mogelijk kunnen de onverwachte resultaten met betrekking tot de intrapersonlijke vaardigheden voor een deel verklaard worden doordat er in huidig onderzoek enkel zelfrapportages gebruikt zijn om de intrapersonlijke vaardigheden te meten. Echter, de VPV kent ook een informantenrapportage die ingevuld dient te worden door ouders/opvoeders van het kind. Omdat jeugdigen niet altijd kritisch zijn over zichzelf is het, om een betrouwbaar beeld te krijgen van de intrapersonlijke vaardigheden, van belang dat ook de informantenrapportage ingevuld wordt (Van der Ploeg & Scholte, 2013). Mogelijk geeft dit andere resultaten dan in huidig onderzoek naar voren kwamen. Om een volledige verklaring te vinden voor het niet bestaande interactie effect tussen intrapersonlijke vaardigheden en prosociale strategieën, is nader onderzoek nodig.

Sterke Punten

Voor huidig onderzoek zijn een aantal sterke punten en beperkingen te noemen. Een sterk punt is dat dit onderzoek vernieuwend is. In de literatuur kwam meerdere malen naar voren dat kinderen met een hoge mate van sociale dominantie waarschijnlijk over psychosociale vaardigheden beschikken (Hawley, 2007; Pellegrini et al., 2007; Pellegrini et al., 2011), maar tot op heden was hier nog geen direct onderzoek naar gedaan. Een ander sterk punt van dit onderzoek is het gebruik van verschillende meetinstrumenten. Psychosociale

vaardigheden zijn gemeten middels zelfrapportages en de *resource control* strategieën zijn gemeten middels *peerratings*. Dit zorgt voor een hogere betrouwbaarheid van het onderzoek (Evers, Lucassen, Meijer, & Sijtsma, 2009). Tenslotte komen de participanten uit verschillende gebieden in Nederland wat tot diversiteit heeft geleid. Hierdoor is het mogelijk dat de steekproef een goede weergave van de populatie is.

Beperkingen

Naast deze sterke punten kent huidig onderzoek ook een aantal beperkingen. Een eerste beperking van het onderzoek is dat de resultaten gebaseerd zijn op vrij kleine steekproeven en er is gebruik gemaakt van cross-sectionele data. Hierdoor is het moeilijk om de resultaten te generaliseren. Een andere beperking van huidig onderzoek is dat er alleen gekeken is naar intrapersonlijke vaardigheden, er is in dit onderzoek geen aandacht besteed aan de interpersoonlijke vaardigheden. Wellicht spelen deze vaardigheden wel een versterkende rol bij het verkrijgen van *resource control*. Tenslotte heeft het huidige onderzoek zich enkel gericht op de twee *resource control* strategieën. Echter, Hawley (2007) onderscheidt daarnaast ook vijf verschillende *resource control* subtypen: prosociale controllers, die voornamelijk prosociale strategieën gebruiken, coërcieve controllers, die voornamelijk coërcieve strategieën gebruiken, bi-strategische controllers, die beide strategieën gebruiken, non controllers, die beide strategieën niet of nauwelijks gebruiken en een restgroep van typical controllers. Onderzoek naar deze verschillende subtypen zou nog meer informatie kunnen geven over de rol van psychosociale vaardigheden bij het verkrijgen van *resource control*.

Suggesties Vervolgonderzoek

De resultaten van dit onderzoek bieden mogelijkheden voor vervolgonderzoek. Ten eerste zou in vervolgonderzoek gebruik gemaakt kunnen worden van een grotere steekproef waardoor de resultaten beter generaliseerbaar zijn. Daarnaast zijn, zoals hierboven beschreven, de verschillende *resource control* subtypen in dit onderzoek niet apart onderzocht. Met name van de bistrategen wordt verwacht dat zij over sociale vaardigheden beschikken omdat zij in staat zijn om zowel prosociale als coërcieve strategieën flexibel toe te passen (Hawley, 2007). Om hier een duidelijker beeld van te krijgen, is het belangrijk dat er in de toekomst verder onderzoek gedaan wordt naar het verband tussen psychosociale vaardigheden en de verschillende *resource control* subtypen. Tenslotte is in dit onderzoek gebleken dat sociale manipulatie een versterkend effect heeft op het verkrijgen van *resource*

control, en dat intrapersonlijke vaardigheden een remmend effect hebben. De vraag die hierbij ontstaat is ‘welke vaardigheden zouden nog meer effectief kunnen zijn om *resource control* te verkrijgen?’ Hier is nog weinig onderzoek naar gedaan. Het zou van toegevoegde waarde kunnen zijn om dit in vervolgonderzoek nader te onderzoeken.

Conclusie

Dit onderzoek heeft meer inzicht gegeven in de invloed van psychosociale vaardigheden op het gebruik van *resource control* strategieën bij het verkrijgen van *resource control*. Niet alle psychosociale vaardigheden versterken het verband tussen strategiegebruik en *resource control*. Intrapersonlijke vaardigheden hebben een remmend effect op het verkrijgen van *resource control*, sociale manipulatie versterkt dit effect wel. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er een mogelijkheid bestaat dat voornamelijk de psychosociale vaardigheden die minder pro sociaal lijken, zoals sociale manipulatie, het verband versterken. De informatie uit huidig onderzoek kan bijdragen aan het aanleren van vaardigheden om een balans te vinden tussen de verschillende strategieën. Wanneer een kind bijvoorbeeld veel agressie gebruikt, is het een mogelijkheid om dit kind intrapersonlijke vaardigheden aan te leren waardoor het voor zichzelf op kan komen zonder een ander te schaden.

Literatuur

- Andreou, E. (2006). Social preference, perceived popularity and social intelligence. *School Psychology International*, 27, 339-351. doi:10.1177/0143034306067286
- Archer, J. (2001). A strategic approach to aggression. *Social Development*, 10, 267-271. doi:10.1111/1467-9507.00163
- Bagwell, C. L., Coie, J. D., Terry, R. A., & Lochman, J. E. (2000). Peer clique participation and social status in preadolescence. *Merrill-Palmer Quarterly*, 46, 280-305.
- Cillessen, A. H. N., & Rose, A. J. (2005). Understanding popularity in the peer system. *Current Directions in Psychological Science*, 14, 102-105. doi:10.1111/j.0963-7214.2005.00343.x
- Coie, J. D., & Dodge, K. A. (1998). Aggression and antisocial behavior. In N. Eisenberg (Ed.), *Manual of child psychology* (pp. 779-862). New York: Wiley.
- Dodge, K. A., Coie, J. D., & Lynam, D. (2006). Aggression and antisocial behavior in youth. In W. Damon, & N. Eisenberg (Eds.), *Handbook of child psychology, social, emotional, and personality development* (pp 719-789). New York: Wiley.
- Evers, A., Lucassen, W., Meijer, R., & Sijtsma, K. (2009). *COTAN Beoordelingssysteem voor de kwaliteit van tests*. Amsterdam: NIP/COTAN.
- Fine, S. E., Trentacosta, C. J., Izard, C. E. M., Mostov, A. J., & Campbell, J. L. (2004). Anger perception bias, caregivers use of physical discipline and aggression in children of risk. *Social Development*, 13, 213-228. doi:10.1111/j.1467-9507.2004.000264.x
- Hawley, P. H. (1999). The ontogenesis of social dominance: A strategy-based evolutionary perspective. *Developmental Review*, 19, 97-132. doi:10.1006/drev.1998.0470
- Hawley, P. H. (2003). Prosocial and coercive configurations of resource control in early adolescence: A case for the well-adapted machiavellian. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49, 279-309.
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Rodkin, P. C. (2007). *Aggression and adaption: The bright side to bad behavior*. United States: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Card, N. A. (2007). The allure of a mean friend: Relationship quality and processes of aggressive adolescents with prosocial skills. *International Journal of Behavioral Development*, 31, 170-180. doi:10.1177/0165025407074630

- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (2002). Children's perceptions of popular and unpopular peers: A multimethod assessment. *Developmental Psychology, 38*, 635–647. doi:10.1037/0012-1649.38.5.635
- Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, E. A., & Van der Meulen, M. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Journal of School Psychology, 49*, 339–359. doi:10.1016/j.jsp.2011.03.003
- Pellegrini, A. D., & Bartini, M. (2001). Dominance in early adolescent boys: Affiliative and aggressive dimensions and possible functions. *Merrill-Palmer Quarterly, 47*, 142–163.
- Pellegrini, A. D., Long, J. D., Roseth, C., Bohn, K., & Van Ryzin, M. (2007). A short-term longitudinal study of preschool children's sex segregation: The role of physical activity, sex, and time. *Journal of Comparative Psychology, 121*, 282–289. doi:10.1037/0735-7036.121.3.282
- Pellegrini, A. D. (2008). The roles of aggressive and affiliative behaviors in resource control: A behavioral ecological perspective. *Developmental Review, 28*, 461–487. doi:10.1016/j.dr.2008.03.001
- Pellegrini, A. D., Van Ryzin, M. J., Roseth, C., Bohn-Gettler, C., Dupuis, D., Hickey, M., & Peshkam, A. (2011). Behavioral and social cognitive processes in preschool children's social dominance. *Aggressive behavior, 37*, 248–257. doi:10.1002/ab.20385
- Pellegrini, A. D., Roseth, C. J., Van Ryzin, M. J., & Solberg, D. W. (2011) Popularity as a form of social dominance. In A. H. N. Cillessen, D. Schwartz, & L. Mayeux (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp. 123–139). New York: The Guilford Press.
- Postigo, S., González, R., Mateu, C., Ferrero, J., & Martorell, C. (2009). Behavioral gender differences in school relationships. *Psicothema, 21*, 453–458. doi:10.1080/01443410.2012.680881
- Reijntjens, A., Vermande, M., Goossens, F. A., Olthof, T., Van de Schoot, R., Aleva, L., & Van der Meulen, M. (2013). Developmental trajectories of bullying and social dominance in youth. *Child Abuse and Neglect, 37*, 224–234. doi:10.1016/j.chiabu.2012.12.004
- Riggio, R. E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*, 649–660. doi:10.1037/0022-3514.51.3.649

- Rodkin, P. C., Farmer, T. W., Pearl, R., & Van Acker, R. (2000) Heterogeneity of popular boys: Antisocial and prosocial configurations. *Developmental Psychology*, 36, 14–24. doi:10.1037/0012-1649.36.1.14
- Romer, N., Ravitch, K., Tom, K., Merrell, K. W., & Wesley, K. L. (2011). Gender differences in positive social-emotional functioning. *Psychology in the Schools*, 48, 958-970.
- Roseth, C. J., Pellegrini, A. D., Bohn, C. M., Van Ryzin, M., & Vance, N. (2007). Preschoolers' aggression, affiliation, and social dominance relationships: An observational, longitudinal study. *Journal of School Psychology*, 45, 479–497. doi:10.1016/j.jsp.2007.02.008
- Van der Ploeg, J. D., & Scholte, E. M., (2013). *Handleiding Vragenlijst Psychosociale Vaardigheden (VPV)*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Wargo Aikens, J. W., & Litwack, S. D. (2011). Prosocial skills, social competence, and popularity. In A. H. N. Cillessen, D. Schwartz, & L. Mayeux (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp 140-162). New York: The Guilford Press.